

Ангел Каралийчев

Двамата старци и
месечината

– Дядо, дядооо – рекла една вечер бабичката, – къде ще се денем отсега нататък – очите ни слабо виждат, краката ни запряха, ръцете ни отмалняха. Как ще да си изкарваме прехраната, като си нямаме помощница!

– Не знам – отвърнал старецът и тежко въздъхнал.

– Де да имахме една дъщеричка – друго щеше да е! – оборила глава бабичката.

А в туй време месечинката подслушвала разговора им и голяма жалба изпълнила сърцето ѝ. Сянка засенчила челото ѝ.

– Хайде, старо, да опитаме и този път. Може пък късметът ни да проработи. Иди и залож в реката вехтия кош, с който ловиш риба. Каквото ни донесе водата – ще си го приберем в къщи и то ще ни бъде чедо.

Дигнал се дядото и отишъл на реката – там, където сребреела водата на големия брод. Заложил коша, полегнал на брега и задрямал. Когато пропели трети петли, той станал и нагазил във водата, да търси коша. Набутал го, издигнал го нагоре и що да види – в коша се намърдало едно пате с шарена перушина, – със златна човка и сребърни крачета. Отнесъл го тичешком у дома си и викнал:

– Гледай, бабо, какво се е хванало нощес в нашия кош!

– Ох, на баба патенцето! – зарадвала се старицата и захванала да милва гостенчето по мокрите крила. – То не може нищо да върши, но барем ще ни бъде дружинка. Жива душичка! Нека се навърта покрай мене, защото много ми е додеяла самотията. Кажи нещо, бабиното!

Патето извило нагоре главата си, отворило човката си и рекло:

– Га!

– Да си ми живо и здраво – рекла старицата. – Никой на света не може тъй хубаво да грачи.

И като смъкнала от тавана едно продънено кринче, тя наместила патето вътре и му казала:

– Тука ти е мястото!

– Га! – повторно гракнало гостенчето.

Щом станало видело, бабичката попарила трички, наляла вода в една паничка и поръчала тъй:

– Ние, патенце, отиваме за гъби в гората, а пък ти ще седиш тука, да ни вардиш къщата. Навън не бива да излизаш, защото под дръвника се е загнездила една байнювичка¹. Щом те зърне – ще те удуши. Варди се, патенце, нали занаяд ти ще ни бъдеш дъщеричката.

---

1. Невестулка.

И двамата старци нарамили по една торбичка, заключили вратата и куцук-куцук – заминали към гората. Щом притихнали стъпките им, патето излязло от кринчето, разтворило крилата си, плеснало три пъти и гракнало четири пъти. Тогава мигом от него се смъкнала всичката перушина и то се превърнало на стройно момиче със златна коса и сребърни чехли на краката.

– Хайде сега на работа! – си рекло момичето и грабнало метлата.

Измело цялата къща, подредило дървения пат² на старците, донесло вода с кобилищата и медниците, поляло цветята в градинката пред къщата, насякло дърва, подклало огъня, окачило черното менче на камината, смъкнало от тавана една връвс нанизани сушени гъби и ги сложило да врат. Додето стане гъбената чорбица, работното момиче извадило от бабината ракла един топ бяло платно, скроило две ризи, на бърза ръка ги ушило и извезало пазвите им с чудни шевици. До късна вечер се трудило и готвило. Щом залязло слънцето, то размахало ръцете си три пъти като криле, гракнало четири пъти и пак се превърнало на пате. Всяко перце отишло на мястото си. Влязло пак в кринчето.

Върнали се старците. Като видели разтребената къща, топлата чорбица и новите ризи, те се слисали и смаяли. Захванали да питат патето:

– Кой беше тук?

– Кой накладе огъня?

– Кой уши ризите?

Но патето си лежало в кринчето и мълчало. Уморените старци се навечеряли сладко, наспали се и на другата сутрин пак отишли в гората – този път за дренки. След завръщането си вечерта заварили къщата още по-хубаво наредена, под камината къкрело гърненце с уврял боб, а на куките висели окачени два нови кожуха, тъкани от мека вълна, подплатени със заешки коки.

– Такъв сладък бобец ям за първи път в живота си! – рекъл старецът, щом преглътнал първата лъжица.

През цялата нощ двамата старци не могли да мигнат. Въртели се в леглото и си шепнели:

– Тука има нещо. Някой влиза в къщи, когато ни няма!

– Трябва да узнаем кой шета, разтребва и ни шие нови дрехи!

– Как?

– Как ли? – рекла хитрата бабичка. – Утре наместо да идем в гората, ние ще се изкачим върху къщата и ще гледаме през комина.

---

2. Дървено легло.

Както намислили – тъй направили. На сутринта, щом завъртели ключа, старците тихомълком изправили стълбата върху стряхата зад къщата, изкачили се на покрива и се надвесили да гледат през комина. По едно време патето се дигнало, плеснало три пъти с криле, гракнало четири пъти, превърнало се на момиче и рекло:

– Сега на работа! Най-напред ще премега, сетне ще отсея брашно със струйката, ще замесе хляб, ще напая пещта и ще го метна. Додето хлябът се изпече – ще уشيا на дядото калцуни, а на бабичката – лапчуни, да не им мръзнат краката.

Запретнало ръкави и се заловило за работа, а старците седели на покрива и сърцата им тупкали от радост.

– Ех, че късмет сме имали! На стари години ще добруваме! – си шепнели двамата.

Когато девойката напалила пещта и излязла навън да търси помет, за да измете жаравата, бабичката рекла:

– Не ща дъщеря ни да се превръща пак на пате. Искам да си остане момиче!

– Какво можем да направим? – попитал дядото.

– Ако ѝ изгорим патешките дрехи – тя ще си остане такава, каквато е сега!

– Хайде! – извикал старецът и се спуснал през комина по веригата.

Подире му скочила и бабата. Озърнала се, грабнала патешката перушина и без да му мисли много, я хвърлила в пламтящата пещ. Тъкмо в тоя миг влязла девойката.

– Какво сте направили? – извикала тя, като видяла своята патешка премяна в пещта. – Вие сте ми подпалили крилата. Отсега нататък аз не ще мога да ходя по небето, защото нямам крила.

– Че защо пък трябва да ходиш по небето? – попитала бабичката.

– Ох – зачупила ръце девойката, – вие нищо не знаете. Аз не съм пате, ами съм оная, дето грее нощем по небето. Аз съм месечината! Една вечер, като надничих през отвореното прозорче на вашата къща, чух какво си приказвахте и жалба напълни сърцето ми. Тогава отидох при старата знахарка, която събира билки, за да лекува всяка жива душичка, и я попитах какво да направя, за да ви помогна. Знахарката ми каза, че нощем съм длъжна да грея на небето, а денем, ако искам, мога да слизам при вас и да ви помагам, но ще ми са потребни патешки крила. И като плесна три пъти с ръце, многознайницата събра всичките горски крилати гадина и рече:

– Нашата виторога месечника иска денем да слиза при двамата

самотни старци. За да върши тая работа, тя трябва да сложи на раменете си патешки крила. Много ви се моля да отскубнете от крилата си по едно перце и по едно влакънце от гушките си, за да измайсторя от тях крила за месечинката.

Всичките крилати гадини дадоха на знахарката по едно перце и по едно пухено влакънце и тя само за една нощ ми измайстори патешките крила, които сега догарят в пещта! Като ми ги подаде, знахарката ми поръча:

– Виторожке, пази крилата като очите си, ако ги изгубиш, никога няма да можеш да се дигнеш на небето и нощем по цялата земя ще настъпи дълбок мрак.

– Сега какво ще правим? – уплашено замигала бабичката.

– Ще тръгнете с дядото по гората, да събирате пухени влакънца и перца от крилца. От всяка крилата гадинка ще искате по едничко. Когато съберете перушината – ще идете в Тилилейските усои и ще намерите знахарката в една сламена колиба. Ще ѝ паднете на колене и ще я молите да измайстори още две патешки крила. Като ги вземете – ще ми ги донесете в Старопланинската пещера. Аз ще се потуля вдън пещерата и додето не ми донесете крилата, няма да се покажа пред очите на хората.

Като изрекла тези думи, девойката изсочила навън, блъснала вратата зад себе си и изчезнала.

С клюмнали глави старците потеглили към гората. От птичка на птичка, от гнездо на гнездо те ходели в горските дебри и протягали ръце за перца и влакънца. Капнали от умора, вечерно време заспивали, дето ги сварата свари, и дълго се взирали нагоре, дано видят своята месечника, но небето било винаги покрито с мрачни облаци. От всички птици те измолили по едно перце и по едно влакънце, само стърчиопашката се опънала:

– Не си давам аз перцата – рекла, – на какво ще замяза опашката ми без едно перо?! Моята опашка е най-хубава от всичките опашки на света. Вижте я само как стърчи!

И като я вирнала нагоре, тя захванала да я клати.

Три дни дядото и бабата стоели под гнездото на стърчиопашката с протегнати нагоре ръце. Най-сетне тя склонила да им отскубне едно влакънце от гушката си, ако бабата ѝ даде една огърличка от бисер.

Като си нямала бисерни зърна, бабичката оборила глава и заплакала. От очите ѝ закапали една след друга горещи сълзи. И всяка сълза, щом паднела на земята, мигом се превръщала на бисерно зърно. Събра-ла бабичката тия зърна, нанизала огърличка и я сложила върху шията на

горделивата птичка. Тогава стърчиопашката отскубнала най-малкото влакънце от гушката си и го пуснала, но вятърът го грабнал и понесъл. Цял ден тичали старците през трънаците, охкали, пъшкали, най-сетне хванали влакъncето и се упътили към Тилилейските усои. Намерили знахарката и всичко ѝ разказали. Многознайницата се понамръщила, но взела перцата и влакъncата. През нощта измайсторила още две патешки крила. От Тилилейските усои старците заминали към Старопланинската каменна пещера. Късно през нощта стигнали до входа на пещерата и почнали да викат:

– Излез, излез, месечинке!

Девојката изскочила, размахала ръце, гракнала, превърнала се на пате и литнала нагоре. Грейнала.

Всичките хора се показали навън да я гледат, защото по-хубава месечина никога не били виждали.

КРАЙ

© Ангел Каралийчев

Източник: <http://bezmonitor.com>
Сканиране и разпознаване: Виктор, 2003
Редакция: Свилена Симеонова, 2003

Публикация:

Ангел Каралийчев, „Имало едно време“

Приказки

Съдържание:

Братче и сестриче

Двамата старци и месечината

Златното момиче

Хитрата лисица

Иванка и Марийка

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2680>]